

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania U. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację ubezpieczonej U. S. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 5 września 2016 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. w przedmiocie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy,

Ubezpieczona zaskarżyła powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego: art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS) w związku z art. 2a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej: ustawa systemowa) i art. 32 Konstytucji RP,

przez błędną ich wykładnię polegającą na pominięciu przy wydawaniu wyroku zasady równego traktowania i uznaniu, że ubezpieczonej nie przysługuje renta z tytułu niezdolności do pracy, podczas gdy ubezpieczeni z dużo krótszym stażem pracy, a tym samym krótszym okresem ubezpieczenia i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, mogą nabyć prawo do renty, o ile przepracowali 5 lat pracy w okresie ostatniego dziesięciolecia, natomiast okoliczność, iż ubezpieczona posiada ponad 29 letni staż pracy, w tym ponad 25 lat okresów składkowych, okazała się nie mieć żadnego znaczenia, co narusza zasadę równego traktowania wobec prawa poszczególnych grup obywateli. Podniosła również zarzut naruszenia prawa procesowego: art. 378 § 1 k.p.c., przez nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, polegające na nierozpoznaniu wszystkich zarzutów apelacji, w tym zarzutu naruszenia art. 30 i art. 32 Konstytucji RP, przez ich niezastosowanie do ustalonego w niniejszej sprawie stanu faktycznego. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które sprowadza się do odpowiedzi na pytania: 1/ czy dopuszczalne jest przyznanie ubezpieczonemu świadczenia rentowego na podstawie art. 57 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wobec posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, ale nie w ostatnim dziesięcioleciu, tylko na przestrzeni całego okresu podlegania ubezpieczeniom, biorąc pod uwagę zasadę równego traktowania wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP i art. 2a ustawy systemowej oraz gwarancję wyrażoną w art. 67 Konstytucji RP?; 2/ czy dopuszczalne jest przyznanie ubezpieczonemu świadczenia rentowego na podstawie art. 57 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z posiadaniem ponad 25 letnim udowodnionym okresem składkowym, ale orzeczonej częściowej a nie całkowitej niezdolności do pracy, biorąc pod uwagę zasadę równego traktowania wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP i art. 2a ustawy systemowej oraz gwarancję wyrażoną w art. 67 Konstytucji RP?

W uzasadnieniu wniosku skarżąca wskazała, że co do zasady, aby uzyskać prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ubezpieczony musi posiadać

pięcioletni okres składkowy i nieskładkowy w okresie ostatniego dziesięciolecia. Posiadanie nawet 29 letniego stażu pracy (łącznie okresów składkowych i nieskładkowych), ale w okresie wcześniejszym niż ostatnie dziesięciolecie powoduje, że prawo do renty nie przysługuje. Zarówno Konstytucja RP, jak i ustawa systemowa wprowadzają zasadę równego traktowania. W ocenie skarżącej, zasada równości nie dotyczy osób ubiegających się o rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Osoby posiadające bardzo długi okres składkowy i nieskładkowy (minimum 25 lat w przypadku kobiet), ale posiadające jedynie częściową a nie całkowitą niezdolność do pracy, traktowane są przez polskie prawo jako niezastępujące na pomoc Państwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem

nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Tymczasem w przedmiotowej sprawie sformułowane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zagadnienie prawne, zostało już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Jak szeroko wskazał na to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 stycznia 2014 r., II UK 232/13 (LEX nr 1424853), regulacji zawartej w art. 58 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie można oceniać w kategoriach nierównego traktowania ubezpieczonych i jej zgodności lub niezgodności z konstytucyjnymi zasadami wyrażonymi w przepisach wymienionych w skardze. Przepisy te określają warunki, od których uzależnione jest prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 67

ust. 1 zapewnia wszystkim obywatelom prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy w zakresie i formie określonym ustawą. Powołana ustawa przewiduje zabezpieczenie w formie renty z tytułu niezdolności do pracy, a zakres świadczeń z tego tytułu ograniczony jest tylko do osób ubezpieczonych. Ubezpieczenie rentowe jest odrębnym ubezpieczeniem od ubezpieczenia emerytalnego (art. 1 ustawy systemowej). W przypadku tego ostatniego ubezpieczenia składki gromadzone są w funduszu emerytalnym, a świadczenia przyznawane po osiągnięciu określonego wieku stanowią w pewnym stopniu ekwiwalent zgromadzonych składek (art. 24 ust. 1 i 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Zdarzeniem uprawniającym do świadczeń z tego funduszu jest osiągnięcie wymaganego wieku niezależnie od istnienia ubezpieczenia w chwili wystąpienia zdarzenia i długości okresu ubezpieczenia. Ubezpieczenie rentowe funkcjonuje na innych zasadach. Zdarzeniem uprawniającym do świadczeń z tego ubezpieczenia jest powstanie niezdolności do pracy, które może nastąpić w każdym czasie. Z istoty tego ubezpieczenia wynika, że świadczenia nie mogą być pokryte ze zgromadzonych przez ubezpieczonego składek. Źródłem świadczeń jest fundusz rentowy powstały ze składek wpłacanych przez wszystkich ubezpieczonych na wypadek ryzyka wystąpienia niezdolności do pracy. W konsekwencji ze świadczeń z tego funduszu korzystają tylko osoby podlegające ubezpieczeniu w czasie, kiedy wystąpiło objęte ubezpieczeniem zdarzenie. Jednym z warunków uprawniających do renty z tytułu niezdolności do pracy, określonym w art. 57 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jest powstanie tej niezdolności w okresie ubezpieczenia, najpóźniej w ciągu 18 miesięcy po jego ustaniu. Skutkiem związania prawa do świadczeń z ubezpieczeniem jest utrata tego prawa po ustaniu ubezpieczenia. Osoba, której ubezpieczenie ustało, nie ma żadnych uprawnień wynikających z tego ubezpieczenia i aby uprawnienia takie uzyskać musi ubezpieczyć się ponownie.

Kolejnym warunkiem, określonym w art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jest posiadanie odpowiednio długiego okresu ubezpieczenia. Przepis art. 58 ust. 1 uzależnia długość tego okresu od wieku, w którym ubezpieczony staje się niezdolnym do pracy. Bierze się tu pod uwagę wynikającą z wieku, w którym można podjąć działalność podlegającą

ubezpieczeniu, możliwość podlegania ubezpieczeniu. I tak wymagany okres ubezpieczenia osoby, która stała się niezdolna do pracy przed ukończeniem 20 lat wynosi 1 rok, a osoby, której niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 lat wynosi 5 lat. W stosunku do tych ostatnich osób przepis art. 58 ust. 2 wprowadza dodatkowy warunek, a mianowicie okres 5 lat powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Regulacja uzależniająca prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy powstałej po ukończeniu przez ubezpieczonego 30 lat od posiadania pięcioletniego okresu ubezpieczenia w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed powstaniem tej niezdolności nie jest wyrazem nierównego traktowania ubezpieczonych, lecz wynika z powiązania prawa do świadczeń rentowych z podleganiem ubezpieczeniu rentowemu w okresie bezpośrednio poprzedzającym powstanie niezdolności do pracy. W przypadku osoby, podlegającej ubezpieczeniu w odpowiednio długim okresie poprzedzającym powstanie niezdolności do pracy (por. art. 57 ust. 2 i art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), prawo do świadczeń powiązane jest z ubezpieczeniem rentowym. Nie ma takiego powiązania w przypadku osoby, która stała się niezdolna do pracy po wieloletniej przerwie w ubezpieczeniu.

Wobec wyjaśnienia przez judykaturę podnoszonych przez skarżącą zagadnień prawnych, nie istnieje wskazana przesłanka przedsądu, co skutkuje odmową przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

r.g.